

ביאורים

לאחר שראינו אתמול שלושה ענייני אמונה יסודיים העולים מתוך שלשת העיקרים אותם מנה לעיל, ממשיך רבי יוסף אלבו לפרט לנו שלשה ענייני אמונה נוספים.

העניין הרביעי הוא האמונה בכך שדי בעשיית מצוה אחת ממצוות ה', כדי לזכות לעולם הבא. לעיתים ישנה נטיה לחשוב שעל מנת לזכות בחיי העולם הבא יש לקיים את כל המצוות. לפי תפיסה זו המצוות רק מרחיקות את האדם מהשלימות, ומבחינתו, מוטב היה שלא היה מצווה בהן כלל.

כיוון שחז"ל לימדונו שהתורה והמצוות נתנו לנו כדי לזכות ולרומם אותנו, אנו יודעים שכל מצוה ומצוה שהאדם עושה, הרי היא מזכה אותו בעולם הבא, ואפילו אם אינו עושה את כל המצוות. עניין זה יבואר בהרחבה בהמשך הספר [מאמר שלישי פרק כט].

העניין החמישי הוא האמונה בתחיית המתים. בביאור מושג זה נחלקו האמוראים בגמרא [תענית ז, א], האם תחיית המתים תהיה לכל עם ישראל או רק לצדיקים. מחלוקת אמוראים זו מולידה שתי הבנות שונות בעצם הבנת העניין. לפי ההבנה שתחיית המתים היא לצדיקים בלבד, האמונה בה מתפרטת מתוך האמונה בשרוש של האמונה במציאות ה', משום שמשמעותה - אמונה בניסים להם זוכים הצדיקים החוסים תחת כנפי השכינה. לפי השיטה שתחיית המתים תהיה לעם כולו הרי שאמונה זו מתפרטת מתוך השרוש של שכר ועונש, שהוא שכר ועונש לכלל כולו.

העניין השישי הוא האמונה בביאת המשיח, המתפרט גם הוא מהאמונה בשכר ועונש, ובו יאריך רבי יוסף אלבו במאמר רביעי [פרק מב].

הרחבות

• ריבוי המצוות

לפיכך הרבה להם תורה ומצוות. רבי יוסף אלבו מבאר שאדם המקיים אפילו מצוה אחת כראוי - קונה בכך את העולם הבא שלו. הרי אם דווקא על ידי קיום כל המצוות אדם היה זוכה לשלמותו, כמעט ולא היה אדם מישראל שהיה זוכה לכך, ונמצא שריבוי המצוות הרחיק את ישראל מהעולם הבא.

הרמב"ם כותב דברים דומים: "מעיקרי האמונה בתורה כי כשיקיים אדם מצוה מן תרי"ג מצוות כראוי וכהוגן, ולא שיתף עם כוונתה מכוונות העולם, אלא שיעשה אותה מאהבה כמו שביארתי לך, הנה זכה לחיי עולם. ועל זה אמר רבי חנניא כי המצוות בהיותם הרבה, אי אפשר שלא יעשה האדם בחייו אחת מהנה על מתכונתה ועל שלמותה. ובעשיית אותה המצוה תחיה נפשו באותו מעשה" [פירוש המשנה מכות ג, טז].

המהר"ל דוחה את שיטתם של הרמב"ם ורבי יוסף אלבו בפירוש המאמר, ומבאר באופן אחר: "כי מה שישאלם הם מוכנים אל התורה, היא מדרגה בפני עצמה. כי מפני שהם מוכנים אל תורה, כמו שהתבאר למעלה, ואינם כמו שאר אומות עכו"ם שאין מוכנים לתורה. ואם נתן להם מעט מצוות, לא היה הזכות שלהם כל כך כמו שיש להם זכות במה שיש להם תורה שיש בה מצוות הרבה, ומוכנים אל הרבה מצוות" [תפארת ישראל ה]. לפי המהר"ל, ריבוי המצוות מעיד על מהות פנימית מיוחדת שקיימת דווקא בישראל. המצוות הרבות שניתנו לישראל מתאימים למהות זו ומקריבים אותנו לה' יתברך, ולכן הן נחשבות כזכות'.

השלמות מושגת במצווה אחת מתורת משה

והרביעית היא האמונה בשהשלמות האנושי ישג במצוה אחת ממצוות תורת משה; שאם-לא-כן, תהיה תורת משה מרחקת את האדם מהשגת השלמות האנושי, אשר פנו אותה רז"ל ב"חיי העולם-הבא" [אבות ב, ז]. וזה, כי אחר שעל-ידי תורת בני-נח היו האנשים משיגים מדרגה-מה ממצוות העולם-הבא, כאמרום ז"ל: חסידי אמות העולם יש להם חלק לעולם-הבא [סנהדרין קה.] - רצונם לומר: המקימים שבע מצוות בני-נח יש להם חלק לעולם-הבא. ואם היה צריך כל בעל תורת משה כל רבוי המצוות שבאו בה כדי להקנותו מדרגה ממצוות חיי העולם-הבא - היתה תורת משה מרחקת את האדם מקניית השלמות יותר ממה שהיתה מקרבת אותו. וזה הפך מה שפנו מפנה, כאמרום ז"ל: רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות* [מכות פ"ג מט"ז]. ולזה מה שיראה - שתהיה האמונה הזאת שרש פרטי לתורת משה, כמו שבבאר בפרק עשרים-ותשעה מהמאמר השלישי, בעזרת ה'.

תחיית המתים

והחמישית היא אמונת תחיית המתים. וזאת התחיה, יש מרבתינו [ראה מאמר ד, פל"ה] שאומרים שאינה אלא לצדיקים גמורים בלבד. ואחר שאינה מדרגת שכר מיעדת לכלל האנשים, כי אי-אפשר לכלל האנשים להיות צדיקים גמורים, יהיה הכופר בה כפופ באחד מן הנסים הגדולים הנעשים לצדיקים, הנכנסים תחת היכלת; ויהיה ענף מסתעף מן העקר הראשון. ואם התחיה היא כוללת, כדעת קצת-החכמים, יהיה הכופר בה כופר בחלק מן השכר והענף המיעד לכלל האנשים או לכלל האמה; ויהיה ענף מסתעף מן העקר השלישי. אבל אינה עקר ולא שרש לא לתורה אלהית בכלל ולא לתורת משה בפרט, לפי שכבר יציר מציאותן זולתה. כי אחר שהמאמין יודה בשכר-והענף בכלל, הן גופי ובעולם-הזה, או רוחני ובעולם-הבא - אין הכופר בה כופר בשרש ולא בעקר מתורת משה. ואולם היא אמונה מקבלת באמה - יחייב להאמינה כל בעל תורת משה, כמו שיתבאר במאמר הרביעי [שם], בעזרת ה'.

ביאת המשיח

וכן אמונת ביאת המשיח, על-זה-הדרך היא, כי הוא ענף מסתעף מן העקר השלישי שהוא "השכר והענף", והיא אמונה מקבלת באמה, ראוי שאמינה כל בעל תורת משה, כמו שיתבאר במאמר הרביעי [פמ"ב], בעזרת ה'. ואולם אינו שרש ולא עקר לתורת משה, כי כבר תציר תורת משה, עקריה ושרשיה, זולתה.

